

Приголомшливий роман
про виживання посеред дикої природи.

Після корабельної катастрофи
моряк Робінзон Крузо опиняється
на безлюдному острові.
Він єдиний, хто вижив, — усі решта загинули.
Спочатку його охоплює відчай, але життя триває,
і йому не залишається нічого іншого,
як почати облаштовуватися на острові,
тим більше що частину речей з корабля,
який сів на мілину, вдалося врятувати.
Попереду на нього чекають неймовірні пригоди
та безліч випробувань...

Як поводитиметься людина,
коли їй нема на кого покластися, окрім себе?

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-4207-4

9 786171 242074

ISBN сери

ISBN 978-617-12-4214-2

9 786171 242142

Д. Дефо

РОБІНЗОН
КРУЗО

Бібліотека пригод

Д. Дефо

РОБІНЗОН КРУЗО

Бібліотека пригод

Бібліотека пригод

ХАРКІВ 2018 КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

ББК 82/89
С80

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Передмова та адаптація *Андрія Клімова*

В оформленні обкладинки використано ілюстрацію
Михайла Курдюмова

В оформленні книжки використано гравюри
W. L. Thomas, W. J. Linton, F. Wentworth,
R. I. Marriott тощо

Художник *Михайло Курдюмов*

ISBN 978-617-12-4214-2 (серія)
ISBN 978-617-12-4207-4

© Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного
Дозвілля», видан-
ня українською
мовою, 2018
© Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного
Дозвілля», худож-
не оформлення,
2017

Гімн розуму і стійкості

Англійський письменник Даніель Дефо (1651—1731) прожив бурхливе життя. З ранньої юності його переслідували негаразди, але він із дивовижним завзяттям боровся з долею. Цей неуспішний торговець і мандрівник на межі XVIII століття став одним із перших професійних журналістів в Англії, а також видавцем впливових газет.

Даніель Дефо знав зльоти і падіння, був заможним і бідним, придворні інтриги довели його до в'язниці й ганебного стовпа. Але усепереч усьому він писав і друкував книжки, брошури, статті, памфлети й навіть поеми. Дефо написав понад чотириста творів. Багато з них майже забуті, деякі навіть не збереглися, але головна праця письменника — «Життя й неймовірні пригоди Робінзона Крузо» — пережила його на століття. Розповідь про молодика, який був закинтий на незаселений острів і спромігся вижити, зачарувала сучасників.

То був дивовижний час — завершувалася епоха великих географічних відкриттів. У пошуках нових торговельних шляхів європейські купці й мореплавці відкрили та дослідили Центральну і Південну Америку, узбережжя Північної Америки й Австралії, сотні великих і малих островів. Географічні відкриття спричинили не тільки бурхливий розвиток торговельних зв'язків, а й війни між державами, що суперничали через колонії — заморські володіння.

Величезний новий світ був іще далеко не досліджений — географічні карти того часу були вкриті «білими плямами». Тому книжки про подорожі були надзвичайно популярні.

Книжка про Робінзона Крузо — не нотатки мандрівника і не спогади, а літературна вигадка. Вважають, що вона ґрунтується на історії моряка на ймення Александр Селькірк, якого після сварки з капітаном висадили на незаселений острів Мас-а-Тьерра біля берегів Чилі, де він і прожив понад чотири роки. За ці роки Селькірк забув рідну мову та перетворився на справжнього дикуна.

І в цьому, мабуть, головна відмінність моряка від героя Дефо. За двадцять вісім років самотнього життя серед незайманої природи Робінзон Крузо не тільки зберіг усі якості цивілізованої людини, а й облаштував острів і знайшов вірного друга П'ятницю.

Вийшло друком перше видання «Пригод Робінзона», і за два тижні з'явилося друге, а за ним — нові й нові, попри те що книжка коштувала п'ять шилінгів — на ці гроші в ті часи можна було купити непоганого коня. І це був тільки початок. Відтоді вийшли сотні видань майже всіма мовами світу, мільйони людей прочитали історію, вигадану письменником, а ім'я Робінзон стало загальним.

Даніель Дефо поставив запитання: як поводитиметься людина, відірвана від суспільства, від друзів і рідних, коли їй нема на кого розраховувати, окрім самої себе? А відповіддю став створений ним безсмертний образ, у якому поєднані найкращі людські риси — мужність, стійкість, винахідливість і здатність ніколи не втрачати надії.

І сьогодні, чотири століття по тому, кожен читач мимоволі ставить себе на місце Робінзона Крузо і питає: а чи зміг би я пройти через такі випробування, зберігши людську гідність?

Розділ 1

Робінзон Крузо

Батько мій був із Бремена. Здобувши торгівлею добрі статки, він переїхав до Англії, де й одружився з моєю матір'ю, яка походила з шанованої родини Робінзонів. Я народився 1632 року в місті Йорк; мені дали ім'я Робінзон, прізвище ж батька — Крейцнер, але, за звичаєм англійців спрощувати іноземне звучання, переробили в Крузо. У мене вже були сестри і два старші брати, життя яких склалося сумно, хоча наш дім вважали одним із найщасливіших. Старший брат дослужився до підполковника в Англійському піхотному полку і загинув біля Дюнкірхена в битві проти іспанців. Що сталося з другим, мені мало відомо — я запам'ятав лише його невиразний образ, що промайнув і зник у моєму дитинстві.

Я був пізньою дитиною моїх добрих батьків, і батько, який уже старів, намагався дати мені освіту, яку можна було здобути вдома або у звичайній школі. Пригнічений вибором військової професії старшого сина і неспокойним характером середнього, він дуже хотів, щоб я став адвокатом, проте мені не подобалося нічого, окрім морських подорожей. Надто рано я почав мріяти про далекі мандри, і ця пристрасть, незважаючи на прохання моєї матері схаменутись і всупе-

реч бажанню мого батька, з віком тільки посилилася. Я тоді й не здогадувався, до чого вона призведе.

Батько, людина розважлива, сподіваючись вплинути на мій вибір, якось уранці запросив мене до себе в кімнату і несподівано палко заговорив зі мною. Яка причина, крім згубної схильності до подорожей, змушує мене залишити батьківщину й батьківський дім?

— Тільки шукачі пригод, люди, які прагнуть легкої наживи, — вів він далі, — люди, не здатні до щоденної праці, або честолюбці вдаються до авантур і шукають сумнівної слави. Безрозсудність не прикрашає людину, вона суперечить нормі. Досвід мого життя показав, що краще становище в суспільстві пов'язане з добробутом людини. У ньому рідше трапляються хвороби, тілесні й душевні муки, воно позбавлене розкоші й пороків; спокій і скромні статки — ось вірні супутники щасливої середини...

Я мовчки його слухав.

— Припини нарешті блазнитися, — казав батько. — Споважній. Ти не потребуєш кусня хліба, оточений повагою та любов'ю, ми всі хочемо для тебе тільки добра. Проте якщо ти все ж таки вчиниш по-своєму і не будеш щасливий, нарікай на себе, на свої помилки — ось моє попередження. Якщо ти вирішиш залишитися з нами і дослухаєшся до моїх порад, я готовий багато зробити для тебе. Адже мені весь час болить серце від думки про твою загибель, брати участь у якій я не маю наміру...

Мені стало щиро шкода батька; я був уже готовий відмовитися від своєї мрії та залишитися в батьківському домі, але невдовзі добрі наміри випарувалися, мов роса на сонці, і кілька тижнів по тому я вирішив потайки втекти!

Проте сумніви не полишали мене, і якось, помітивши, що мати в доброму гуморі, я, усамітнівшись із нею, прошепотів:

— Матусю, прагнення подорожей у мені настільки сильне, що я ні на чому іншому не можу зосередитися. Для батька було б набагато краще, якби він погодився на здійснення моїх планів. Він не ставив би мене у становище невдячного сина. Мені вісімнадцять років, і пізно вже йти учнем до купця або писарчуком до стряпчого; я певен: навіть учинивши так, неодмінно порушу умову, залишу хазяїна і сяду на перший-ліпший корабель. Якщо ви забажаєте закинути слівце перед батьком, щоб він сам відпустив мене в далеку подорож, то я незабаром повернуся додому і більше не зрушу з місця. Обіцяю заслужити ваше прощення подвійним старанням за весь згаяний час.

Мати мала вигляд розгублений та занепокоєний.

— Це неможливо, — вигукнула вона, — твій батько ніколи не піде тобі назустріч! Не прохай, я нізащо не говоритиму з ним. І не тільки тому, що ти впираєшся навіть після вашої бесіди, а й ще тому, що я цілком згодна з його поглядом на твоє життя. Я тебе не підтримую і не хочу, щоб про мене казали, що я поблагословила згубне починання, яке не до душі моему чоловікові.

Згодом я дізнався, що вона все до слова переказала батькові.

— Наш син, — гірко зітхнув він у відповідь, — міг бути щасливим, залишившись із нами. Якщо хлопець блукатиме світом, то не тільки втратить тепло рідного гнізда, а й до того ж зазнає безліч лих і прикрощів. Я ніколи із цим не змирюся!

І все-таки я не втрачав надії та постійно відмовлявся від пропозицій зайнятися чимось істотнішим за безплідні фантазії. Я намагався довести своїм батькам неможливість будь-яких змін у собі. Та минув іще рік, перш аніж мені вдалося вирватися з домівки...

Якось один мій давній приятель, який плыв до Лондона з Гулля на кораблі свого батька, умовив мене вирушити з ним. Мене спокусили поширеною заманкою

всіх моряків: він запропонував доправити мене до столиці задарма. Я відразу ж погодився і, не питаючи дозволу батьків, не сповістивши їх навіть натяком, першого вересня 1651 року зійшов на борт свого першого в житті корабля. Тепер мені здається, що це був поганій вчинок: я, мов волоцюга, покинув старого батька і добру матір та зламав обов'язок сина. І дуже швидко мені довелося в цьому гірко каятися!

Щойно корабель вийшов у відкрите море, здійнявся ураганний вітер і почалася надзвичайно сильна хита-виця. Це приголомшило такого новачка в морській справі, яким був тоді я, — мені паморочилося в голові, палуба йшла з-під ніг, до горла підступала нудота. Мені здавалося, що ми от-от потонемо. Я ледве не зомлівав і так занепав духом, що готовий уже був визнати, що мене вразила кара небесна. У міру того як хвилювання на морі посилювалося, у мені зріло паничне рішення: щойно нога моя ступить на тверду землю, відразу повернуся до рідного дому і ніколи більше не зйду на корабель.

Розділ 2

Буря

Проте надвечір море вгамувалося, вітер зовсім ущух і мені стало набагато краще. З наближенням ночі погода прояснилася; злегка похитуючись, я вийшов на палубу поглянути на захід сонця: на синьому плесі моря де-не-де вже миготіли зірки, хоча чисте небо ще не потемніло. Мої добрі наміри були відразу ж забуті — я повернувся до каюти і блаженно проспав усю ніч міцним сном.

Як швидко звикаєш до моря! Наступного ранку я здивовано милувався смарагдовою водною гладінню, яка нещодавно здавалася мені зловісною. Від моєї

морської хвороби не лишилось і сліду, як не лишилося й недавньої легкодухості. Мій бувалий приятель тільки підсміювався з моїх учорашніх страхів.

Я не відчував каяття, мук сумління чи страху перед майбутнім. Усі мої обітниці, що я їх дав у хвилину перших потрясінь, були забуті. За звичаєм моряків приготували пунш, і весь наступний тиждень ми з приятелем, зрідка виходячи насолодитися чудовою погодою, провели в моїй каюті, подовгу бесідуючи...

Нарешті ми підійшли до Ярмутського рейду — традиційного місця збору суден, які чекають на попутний вітер, щоб увійти в гирло Темзи. Там ми мали пройти нове випробування. Цей рейд уважався таким самим безпечним, як добра гавань: треба було тільки дочекатися припливу і за допомогою легкого вітру піднятися вгору по річці. Якірна стоянка була зручною, корабельні спорядження в доброму стані, і ми очікували лише нагоди, щоб зрушити з місця. Не передчуваючи небезпеки, усі розслабилися настільки, що проґавили посилення вітру.

На восьмий день нашого плавання, близько полудня море потемніло і здибилося. Усі поспіхом узялися до роботи: команді було наказано послабити стеньги, задріти люки, тримати все в доброму стані й готуватися до шторму. Він налетів раптово — носова частина корабля постійно занурювалась у хвилі, черпаючи, немов ковшом, розбурхану воду; здавалося, що якір більше не тримає судно і просто ковзає по дну.

Капітан наказав кинути додатковий якір, і невдовзі нам вдалося так-сяк закріпитися. Хвилі бушували чимраз лютіше, я, безсилий, лежав у матроському кубрику, думки мої були зовсім безладні — я вважав, що всі випробування позаду і ця буря не буде сильнішою за те хвилювання на морі, що мені довелося вперше пережити. Та коли наш зазвичай бадьорий та впевнений капітан мимохідь зазирнув до мене і, не приховуючи страху,

вигукнув: «Господи, змилуйся над нами, інакше всім нам кінець!» — я в паніці вибіг на палубу.

Картина, що відкрилася моїм очам, була жахливою: вода вирувала, здіймалася горою та безперестанку падала на корабель, мокра палуба ходила ходором. Усе навколо скрипіло і, здавалося, от-от трісне, мов ячна шкаралупа. Я вчепився в першу-ліпшу міцну перекладину і тримався за неї — ще страшніше було повертатися до каюти й лишатися там самому.

Лихо спіткало не тільки нас.

Корабель, який стояв за милю від нашого, вже напівпотонув, два інші, зірвавшись із якорів, вилетіли у відкрите море — їх кидало на хвилях, неначе друзки. Інші судна, що стояли на рейді ближче до берега і зазнали менших ударів стихії, вціліли, але деякі з них зіштовхувалися бортами. Надзвичайно жорстока буря тривала, і нічого дивного не було в тому, що крізь завивання вітру і гуркіт хвиль до мене постійно доносилася лайка матросів упереміш зі словами молитов...

Наш корабель був міцним, але неабияк навантаженим і сидів низько у воді; ближче до вечора капітан вирішив зрубати фок-щоглу. Він тривалий час вагався, поки боцман не сказав йому, що, коли цього не зробити, судно неодмінно піде на дно. Щойно встигли звалити за борт передню щоглу, захиталася середня, і хитавиця корабля так посилилася, що довелося негайно зрубати й цю. Я так стомився, допомагаючи матросам, що мені вже було байдуже, вціліємо ми чи ні. Упавши на койку в своїй каюті, я миттю заснув.

Посеред ночі мене розбудив галас. «Мерщій до насосів!» — почув я і завмер, злякавшись. Двері каюти розчахнулися, один із матросів закричав, що відкрилася течя і води в трюмі вже на чотири фути, і мені нічого не залишалось, як скочити на ноги й кинутися відкачувати воду разом із ними. Капітан тим часом звелів стріляти з гармати, щоб повернути до нашої

біди увагу екіпажів дрібних суденець, які перевозили вугілля і перебували поблизу.

Ми працювали завзято, але трюм усе більше заповнювався солоною водою. Здавалося, наш корабель піде-таки на дно, і, хоча буря потроху вщухала, складно було сподіватися, що ми зможемо дістатися гавані. Тому капітан і далі палив із гармати, кликаючи на допомогу. Нарешті на невеликому судні наважилися спустити шлюпку; з великими труднощами наші рятівники наблизилися до нас. Матроси кинули веслярам мотузку, ми підтягли шлюпку до борту корабля і перелізли в неї. Тепер нам нічого не лишалося, як щосили гребти до берега, долаючи хвилі, які досі вирували. За чверть години по тому, як ми опинились у шлюпці, наш корабель потонув. Я бачив це на власні очі й маю зізнатися, що не відчув нічого, крім жаху, відрази і страху перед майбутнім.

Недовзі я помітив величезний натовп, який зібрався в гавані й витріщався на нас, а потім під радісні та схвальні вигуки наша шлюпка нарешті досягла довгоочікуваного берега.

Розділ 3

Гвінейський купець

Нас зустріли з теплим співчуттям, як людей, котрих спіткало велике лихо. Магістрат виділив нам приміщення для проживання, а купці й судовласники зібрали досить коштів, щоб ми хоча б попервах не мали ні в чому потреби.

Чому я не схаменувся й одразу не повернувся до батьківської оселі — у мене досі немає відповіді на це запитання. Напевне я був би щасливий, а батько мій, як у євангельській притчі про блудного сина, з радощів заколов би відгодованого тельця, оскільки звістка про загибель нашого корабля в Ярмутській гавані дійшла

до нього набагато раніше, ніж звістка про те, що я залишився живим.

Та вперта і глузлива доля ніби штурхала мене у спину, позбавляючи можливості вчинити розумно. Жорстокий урок нічого мене не навчив.

Навіть приятель, який зманив мене у першу мою морську подорож, став сумірнішим. Він уже нікуди не рвався і похмуро чекав на свого батька-судновласника, щоб повідомити йому подробиці загибелі корабля. Десь на третій день ми зустрілися і приятель познайомив мене з батьком. Він розповів, хто я такий, і зауважив, що моя присутність на борту корабля була лише підготовкою до моїх планів побачити весь світ. Замислено поглянувши на мене, судновласник поцікавився:

— Навіщо вам це, молодий чоловіче?

Я палко й недоладно почав пояснювати, однак він перебив мене, вигукнувши:

— Я раджу ніколи не повторювати ваш дослід! Те, що з вами сталося, доводить, що вам не судилося стати мореплавцем.

— Чому ви так гадаєте, сер? — заперечив я. — Хіба ви не пережили катастроф і після цього не сідали знову на корабель?

— Це інше, — мовив він. — Я в цій справі все життя, а ваша перша спроба закінчилася погано. Учїться читати знаки і прислухатися до голосу розуму. Якби я був капітаном, то в жодному разі не взяв би вас у свою команду... Повертайтеся додому, Робінзоне! Ваш батько має рацію. Не випробовуйте більше долю, інакше вас переслідуватимуть тільки лиха й невдачі...

Я не мав чим заперечити йому, але ми тепло попрощалися, і більше я їх не зустрічав — ані судновласника, ні його сина. У моєму гаманці залишалося кілька монет, і я вирушив до Лондона суходолом. Я розмірковував про те, що ж мені вдіяти: повернутися додому чи знову пуститися в мандри? Переважила вперта

нерозсудливість; окрім того, сором заглушив найрозумніші докази на користь повернення: я боявся кпинів батька. Замолоду люди часто не соромляться своїх провин — їм набагато важче пережити каяття...

Потроху спогади про пережиті лиха стерлися з моєї пам'яті, пристрасть до зміни місць спалахнула з новою силою, і мене знову потягло в путь. Професії я не мав, спритності й хитрості, необхідних для торгівлі, теж, а в морі, мандруючи як пасажир, не встиг навчитися матроського ремесла, хоча й був фізично міцним і спостережливим хлопцем. Неспокійний демон, який підмовив мене полишити батьківський дім, усе частіше нашіптував мені на вухо шалену ідею здобути легке й швидке багатство.

Невдовзі я познайомився з одним симпатичним капітаном корабля, який нещодавно повернувся з Гвінеї після вдалого рейсу. Йому подобалося спілкування зі мною та моя молода запальність; дізнавшись, що я мрію побачити світ, капітан запропонував мені вирушити з ним тим самим маршрутом.

— Вам це, — виголосив він, — нічого не коштуватиме. Окрім того, ви можете навіть розбагатіти, зайнявшись торгівлею, а в мене буде приємний співбесідник і товариш у подорожі...

Я без вагань пристав на його пропозицію і за певний час піднявся на корабель, який вирушав до берегів Африки. Із собою я віз невеликий вантаж дрібних товарів. На них, за порадою мого нового знайомця, я витратив сорок фунтів стерлінгів, і в подальшому ці товари принесли мені значний прибуток.

Із усіх пригод, що випали на мою долю, тільки це плавання закінчилося вдало, чим я був зобов'язаний порядності й доброму серцю капітана, який став мені близьким другом. Саме від нього і під його керівництвом я здобув деякі знання з навігації та практичного мореплавства, навчився вести корабельний журнал,

спостерігати за погодою і взагалі дізнався чимало з того, що необхідно знати моряку. Окрім того, ця подорож зробила з мене купця. Я отримав за свій товар п'ять фунтів і дев'ять унцій золотого піску, який, повернувшись до Лондона, продав за триста фунтів стерлінгів. Дарма що я захворів на надзвичайно жорстоку тропічну лихоманку, яку підхопив на африканському узбережжі, вдала операція підбатожила мою уяву і стала початком моїх нових нещасть.

На превеликий жаль, капітан, мій вірний товариш, невдовзі помер, і мені нічого не лишалось, як самотійно торгувати у Гвінеї. Я відплив із Англії на тому самому кораблі, прихопивши із собою сотню фунтів стерлінгів, а те, що зосталося від грошей, попросив зберегти вдову мого померлого друга. Ми попрощалися, навіть не уявляючи, наскільки тривалим і тяжким виявиться моє друге торговельне плавання.

Почалося з того, що якимось на світанку наше судно, що тримало курс до Канарських островів, атакував вітрильник мавританських піратів. Щоб утекти, ми мчали на всіх вітрилах, проте успіх був на боці розбійників. Відстань між нами стрімко скорочувалася, тож ми приготувалися до бою.

Наздогнавши наш корабель близько третьої години дня, пірати здійснили хибний маневр і підійшли до нас із боку борту; ми відразу ж ударили по вітрильнику залпом із усіх гармат, що змусило піратів змінити курс і відповісти не тільки гарматами, а й частою рушничною пальбою. Ніхто з нас не постраждав, але перевага в чисельності й озброєнні була у піратів — їм удалося взяти наше судно на абордаж. Незабаром півсотні розбійників перелізли на палубу корабля і найперше почали рубати снасті. Попри наш опір корабель було розгромлено, трьох матросів убито, а вісім поранено, решту взято в полон і доправлено до Сале, морського порту на узбережжі Марокко, що належав маврам.

Моя доля виявилася не такою гіркою, як в інших. Мене не продали в рабство і не повели вглиб країни; ватажок піратів залишив мене при собі, оскільки я видався йому кмітливим, спритним у роботі, знав грамоту і міг стати йому в пригоді.

Розділ 4

Невільник

Раптова зміна обставин, що перетворила мене з вільної людини на жалюгідного раба, була приголомшливою — пророцтво батька здійснювалося. Мій хазяїн поселив мене у своєму будинку; я сподівався, що він знову вийде в море, забере мене із собою, що рано чи пізно буде розбитий іспанцями чи португальцями, потрапить у полон, — і тоді я дістану очікувану волю. Але ця надія невдовзі розтанула. Виходячи в плавання, пірат наказував мені доглядати за будинком, за садом і виконувати всю чорну роботу, яку зазвичай доручають слугам. Своїх правил він не змінював; окрім того, після його повернення з походів мені часто доводилося ночувати на кораблі й порядкувати там...

Протягом двох років цього рабського існування не було і дня, щоб я не мріяв про втечу. Однак поруч зі мною не було нікого, хто зміг би допомогти мені в цьому, — жодного товариша за нещастям.

Нагода вирватися з полону трапилася зовсім несподівано. Мій хазяїн, відклавши на певний час свій розбійницький промисел, довше, ніж звичайно, перебував удома і не споряджав свій корабель, оскільки чекав на якихось важливих гостей. Таке бувало й раніше, і в ці дні, якщо погода встановлювалася надовго, він вирушав рибалити і зазвичай як веслярів брав із собою мене та якогось молодого міцного слугу-мавра. З цією метою використовували невеликий баркас, обладнаний

усім необхідним, зокрема вітрилом, компасом і запасом найрізноманітнішої провізії. Після того як ми одного разу опинилися в густому тумані та майже добу не могли пристати до берега, хазяїн наказав корабельному теслі спорудити на баркасі ще й невелику каюту — на взір тих, що бувають на баржах. Оскільки в цих походах я теж був змушений рибалити і з часом став вправним рибалкою, вряди-годи він посилав мене порибалити в морі — звісна річ, не самого, а під наглядом двох вірних слуг.

Того дня, щойно прибули гості, хазяїн звелів мені готуватися до ранкової риболовлі особливо старанно: усе вимити й вичистити, завантажити достатню кількість харчів і питва, перевірити спорядження і навіть принести на баркас три рушниці, порох і шріт, щоб його приятелі могли собі на потіху постріляти морських птахів. Я виконав доручення і, втомлений, заснув у каюті. Як же я здивувався, коли рано-вранці пірат скасував поїздку та відрядив нас трьох — мене, хлопчика-раба на ймення Ксурі й одного зі слуг — у море по свіжу рибу до обіду.

Думка про втечу майнула в моїй голові зі швидкістю блискавки. Чимось стурбований хазяїн поспіхом повернувся до будинку, а в мене було доволі міцне судно, на якому можна було вирватися з полону. Я почав готуватися... Перш за все я переконав слугу, що нам не дозволяють користуватися хазяйськими запасами й дорогими винами, тому треба взяти з собою трохи простої їжі та прісної води. Мавр погодився зі мною, і, поки він клопотався, я додав до наших запасів великий шматок воску, мотузку, сокиру, пилку й молоток. Не забув я й теплу одежину.

Незабаром усе було готове, і ми втрьох щасливо вийшли в море, проминувши сторожову вежу біля входу до порту. На нас ніхто не звернув ані найменшої уваги, оскільки це було не вперше. За милю від берега, при-

бравши вітрило, ми почали готуватися до риболовлі. Я сподівався, що північно-східний вітер невдовзі зміниться на південний, який допоможе мені дістатись іспанської частини узбережжя або хоча б Кадиської затоки; але хоч би звідки дув вітер, я твердо вирішив здобути довгоочікувану волю, а там що Бог дасть!

Порибаливши певний час і навмисне нічого не впіймавши, я запропонував змінити місце. Ми відійшли ще на дві милі від берега і лягли в дрейф. Ксурі перебував у каюті, а другий мій супутник — на носі баркаса. Покликавши хлопчика, я передав йому штурвал, підійшов до мавра, ніби вибираючи потрібне місце для риболовлі, нахилився до води, випростався і раптом сильно штовхнув слугу за борт. Мавр миттю, немов корок, випірнув і намагався залізти назад.

— І не здумай! — крикнув я. — Ти чудово тримаєшся на воді, море сьогодні спокійне, пливи до берега, або я пристрелю тебе, як скаженого пса!

Нас відносило течією, відстань між шлюпкою й мавром збільшувалася, та я не сумнівався в тому, що він щасливо дістанеться берега і свого пана.

Я обернувся до хлопчика, який злякано кинув штурвал, і промовив:

— Ксурі, припини тремтіти! Якщо ти будеш відданий мені, я не скривджу тебе і не покину напризволяще. Присягнися!

Скріплені обітницею вірності, ми вирушили вздовж африканського узбережжя, відходячи від володінь марокканського султана.

Поки мавр не зник із-перед наших очей, я тримав курс просто у відкрите море. Робив я це для того, щоб у разі погоні наш хазяїн вирішив, що ми вирушили в бік Гібралтарської протоки. Але щойно стемніло, ми повернули на південний схід. Тихе море і доволі свіжий вітерець допомагали нам.

На другий день о третій годині дня завидніла земля.

Розділ 5

Перша стоянка

Берег мав вигляд пустельний та незаселений — я не побачив там ані будівель, ані людей. Проте я так боявся знову потрапити до рук маврів, що протягом п'яти днів ми повільно рухалися вздовж узбережжя, не наважуючись висадитися.

Коли вітер несподівано змінився на південний і стало зрозуміло, що погоні вже не буде, я нарешті наважився підійти до берега, тому що запаси питної води в нас закінчувалися. Надвечір ми увійшли в невелику бухту, щоб, коли зсутеніє, вплав дістатися землі й роздивитися. Я кинув якір у гирлі річки, але що то була за річечка, у якій країні вона текла, на якій широті та що за народ жив на її берегах, досі не уявляю.

Щойно стемніло, ми почули з берега таке шалене гарчання, гавкіт і виття диких тварин, що бідний Ксурі, перелякавшись на смерть, почав благати мене відкласти розвідку до ранку. Усю ніч ми простояли на якорі без сну, причаївшись; тільки раз, коли поруч із баркасом завирувала вода і почулося гучне пирхання, я, щоб відлякнути невідомого звіра, вистрелив із рушниці в повітря. Який пекельний сполох здійнявся на березі! Я остаточно зрозумів, що навіть удень нема чого й думати про те, щоб висадитися на берег, — судячи з усього, ми пристали до зовсім дикого місця і, крім небезпечних тварин, навколо нікого немає...

Щойно зійшло сонце і завиднів спустілий берег, ми вирішили попоїсти й обміркувати подальші плани. Води в нас не залишилось ані краплини, і я відкоркував пляшку вина з піратських запасів. Ксурі, який досить добре розмовляв англійською, дивлячись на моє стурбоване обличчя, раптом сам запропонував вирушити на берег із глеком і знайти прісну воду. Хлоп-

чик був певен, що йому вдасться відшукати джерело, а звірі, мовив він, давно поховалися.

— Чому ж ти, а не я? — спитав я його.

— Якщо там звір з'їсть мене або поганий чорношкірий уб'є, ти знатимеш і встигнеш уплисти звідси, — промовив хлопчик.

Його відповідь вразила мене в самісіньке серце.

— От що, милий мій Ксурі, — мовив я. — Пригощайся-но вином, солодощами і сухарями. А потім разом вирушимо на берег, узявши з собою рушницю. Тоді ніхто не образить ані тебе, ані мене...

Підвівши баркас упритул до берега, ми щасливо вибралися на суходіл, маючи при собі лише заряджені рушниці та глеки для води. Ксурі, побачивши вкриту зеленню низовину, бадьоро попрямував туди, а я залишився, щоб бачити наш баркас. Одначе я був насторожі, побоюючись раптової появи тубільців або нападу звіра.

Зненацька до моїх вух долинув звук пострілу, і за мить я побачив, що хлопчик повертається. Він поспішав і збуджено махав мені рукою; за плечима в нього, окрім рушниці, теліпалося ще щось, а глеків при ньому не було. Я кинувся назустріч, гадаючи, що Ксурі стикнувся з небезпекою й тепер тікає, намагаючись урятуватися, але, наблизившись, полегшено зітхнув — обличчя хлопчиська сяяло. Він не тільки знайшов джерело, а й підстрелив товстенького кролика; берег виявився зовсім пустельним. Ми наповнили сховані в заростях глеки холодною й чистою прісною водою, повернулися на наш баркас і вийшли з гирла річки у відкрите море.

Те, що ця частина африканського узбережжя не заселена людьми, заспокоювало, але я не уявляв, де ми перебуваємо і на яку відстань відійшли від мавританських володінь.

Я вважав, що острови Зеленого Мису, які належали Португалії, недалеко звідси, одначе без карти й навігаційних приладів мені залишалося тільки гадати, як

їх дістатися. Візнаюся, у мені жевріла надія тільки на те, що, пливучи вздовж узбережжя, рано чи пізно ми таки зустрінемо якесь торговельне судно...

За моїми розрахунками зараз ми перебували поблизу тієї частини узбережжя, що тягнеться між володіннями марокканського султана і землями негрів. Це були дикі, необжиті місця з безплідним ґрунтом; негри, яких пригноблювали маври, перебравися південніше, а самі маври там тільки зрідка полювали. Не дивно, що протягом цілої сотні миль ми з Ксурі пливли вздовж безлюдного берега... Якось мені здалося, що я бачу Тенерифський пік — гірську вершину на Канарських островах, але це, ймовірно, був міраж, а може, моя розпалена уява мала бажане за дійсне.

Двічі нам довелося пристати до берега, щоб поповнити запаси питної води й провіанту, що стрімко танули. Під час однієї з таких вилазок я підстрелив лева, який раптом напав на нас, і ми насилу його оббілювали — здобич була знаменита, але геть неїстівна. Шкуру звіра ми розтягли на даху каюти, сонце її як слід висушило й видубило; згодом вона правила мені за постіль.

Ще днів десять ми рухалися в південному напрямку, намагаючись якомога обережніше витрачати воду і харчі. Я сподівався дістатися кордонів Гамбії або Сенегалу й наблизитися до того місця, де проходять усі європейські судна, хай би куди вони прямували — до берегів Гвінеї, у Бразилію чи в Ост-Індію. Ми не мали іншого виходу, окрім померти з голоду та спраги, загинути від рук дикунів — або жити надією.

Розділ 6

Порятунок

Одного спекотного сонячного дня я раптом помітив, що узбережжя заселене. На березі з'явилися ознаки

людської присутності, та головне — за нашим пересуванням крадькома стежили. Нарешті на березі з'явилися чорні як смола і зовсім голі африканці. На щастя, вони не були озброєні й лише деякі з них розмахували списами; дикуни стовпилися біля самого краю води, коли я повернув човен у їхній бік. Ксурі запанікував, одначе я переконав його, що тубільці не заподіють нам шкоди.

Так воно і сталося.

Наблизившись і спустивши вітрило, але не виходячи на суходіл, я спробував знаками пояснити чорношкірим, що нам потрібна їжа. Дикуни мене зрозуміли, і вже за короткий час на піску лежали в'ялене м'ясо, зерно, коржі та ціла купа фруктів. Утім, ми не наважувалися залишити баркас, побоюючись пастки. За якийсь час я з полегкістю зрозумів, що вони нас теж бояться. Якомога лагідніше посміхаючись, я переконав їх відійти на безпечну відстань від води, щоб ми могли спокійно забрати їхні щедрі дари. Дикуни так і вчинили, але незабаром стало зрозуміло, що за раз нам не впротись і не перенести весь провіант до човна.

Довелося нам іще раз висаджуватися на берег.

Африканці вже зовсім не боялися нас і миролюбно позирали в бік баркаса, тож я вирішив висловити свою вдячність хоча б дружнім прощальним жестом. Та ледве я приклав обидві руки до грудей і вклонився, почувися відчайдушні зойки. Просто на дикунів неслися два леопарди, і весь натовп миттю кинувся тікати. Найвідчайдушніші помчали до моря, а деякі сховалися за деревами.

Проте й хижакі — чи то граючі, чи то не поділивши здобич, — поводитися дивно. Вони гарчали і стрибали, а потім один із них кинувся у воду і поплив просто до нашого човна. Не знаючи, що станеться, я звелів Ксурі швидше зарядити ще дві рушниці, а свою тримав напоготові. Нещодавній випадок із левом добре прислу-

жився мені. Без усілякого хвилювання прицілившись, я спустив гачок і з першого ж разу вцілив леопардові просто в голову. Гуркіт пострілу відлякнув іншого хижака, який поспіхом сховався за далеким чагарником.

Смертельно поранений звір виринув на поверхню і з останніх сил повернувся до берега. Йому залишалося проплисти якихось два ярди, коли він занурився у воду, забарвивши її своєю кров'ю.

Ми підігнали баркас ближче, щоб упевнитися, що леопард мертвий, а оглушені пострілом та вражені тим, що відбувалося, чорношкірі не наважувалися навіть ворухнутися. Тільки один дикун зі списом навперейми обережно зробив кілька кроків до звіра, потім уважно подивився на рушницю в моїх руках і щось гортанно прокричав, звертаючись до одноплемінців. Негр указував то на мене, то на вбитого хижака, то починав енергійними жестами кликати родичів. Із цього я зрозумів, що дикун зовсім не проти заволодіти леопардом.

Самому йому не стало снаги витягти з води великого звіра, а решта, шанобливо дивлячись на нас, як і раніше, не рушили з місця. Тоді я, покликавши Ксурі на допомогу, пірнув у воду і, обкрутивши мотузку навколо леопардової шиї, другий кінець кинув на берег. Чорношкірий мисливець міцно вхопився за неї, і тільки тоді до нього кинулися ті негри, які стояли ближче. Потім до них приєдналися й решта. Мені нічого не залишалося, хіба що спостерігати за їхніми злагодженими діями та обсіхати на палубі баркаса.

Дикуни миттю зрозуміли, що леопарда їм подарували, і з захоплено-вдячними криками старанно взялися до роботи. Загостреним камінням вони так вправно зняли шкуру та обробили тушу звіра, як не зміг би навіть лондонський м'ясник, озброєний сталевим ножем. Перегодом знаками нам запропонували частину здобичі, але я відмовився прийняти дарунок. Натомість я вказав на порожній глек для води і попросив зали-

шити нам шкуру леопарда. Її доправили відразу, а також воду і цілий запас місцевої їжі, яку принесли з селища дві молоді темношкірі жінки. Завантаживши все на баркас, ми відпливли, сердечно попрощавшись із гостинними тубільцями...

Нам сприяла чудова погода, і протягом двох тижнів ми йшли в тому ж таки напрямку, не наближаючись до узбережжя. Нарешті ми побачили вузьку смугу суходолу, що далеко видавалася в море. Я вирішив обійти її і тієї миті, коли баркас порівнявся з її краєм, раптом побачив удалині дрібні острови чи навіть рифи. Вони були ще далеко, але якщо б вітер змінився, могли стати дуже небезпечними. У мені зажеврїла надія, що це острови Зеленого Мису. Я спустився в каюту, щоб узяти компас, але тут почувся крик Ксурі: «Хазяїне, біжіть хутчіш сюди! Корабель! Я бачу вітрила!»

Спочатку хлопчик злякався, вирішивши, що бачить піратське судно, відряджене за нами навздогін. Я стрімголов вискочив на палубу й відразу ж заспокоїв його, сказавши, що ми вже надто далеко від маврів, а цей великий корабель, швидше за все, пливе з Європи до берегів Гвінеї.

Однаке, придивившись, я зрозумів, що корабель рухається в протилежному напрямку. Тоді я вирішив вийти у відкрите море і спробувати на всіх вітрилах наздогнати невідомих мореплавців.

На жаль, відстань між баркасом і далеким кораблем зменшувалася так повільно, що я незабаром впав у відчай. Лише після тривалих і неймовірно тяжких зусиль надати громіздкій посудині більше ходу нас нарешті помітили. Корабель прибрав частину вітрил: там, очевидно, роздивлялися у підзорну трубу наш незграбний баркас. Ми зраділи. Я почав стріляти з рушниць, а Ксурі підняв на флагшток вимпел на знак того, що ми в біді. Він знайшов його в каюті серед речей колишнього хазяїна-пірата.

Це подіяло: судно лягло в дрейф, даючи змогу баркасу наблизитися.

За три години ми нарешті піднялися на його палубу.

Це був португальський корабель, який плів у Бразилію; мені почали ставити запитання різними мовами, поки серед команди не знайшовся матрос-шотландець, якому я пояснив, хто ми такі й що з нами сталося. Капітан корабля був зайнятий, але коли згодом нас відвели до нього і я з усіма подробицями розповів про нашу втечу та морські блукання, цей добросердий чоловік дуже допоміг нам.

Я був буквально на сьомому небі від того, що нарешті здобув довгоочікувану волю, і як подяку за порятунок запропонував капітанові все, що мав. Він докірливо поглянув на мене і заявив, що йому нічого не треба і що я одержу все своє майно, шойно ми дістанемося берегів Бразилії. «Я надаю вам послугу без будь-якого зиску, — промовив капітан, — тому що волів би, щоб так само вчинили і зі мною, якщо я колись опинюся на вашому місці. А в морі таке завжди може статися. Вам доведеться повертатися на батьківщину, а це неблизький шлях. До того ж на перший час вам знадобляться засоби до існування...»

Цей чоловік виявився джентльменом не тільки на словах. Він наказав описати мої речі на баркасі, взятому на буксир, і зберегти кожну дрібничку, щоб я міг отримати все назад — навіть прості глиняні глеки. Щодо самого баркаса, то, схваливши його стан, капітан сказав, що не проти купити це судно, і спитав про ціну. Я відповів, що віддаю йому баркас задарма, однак він заперечив і написав розписку, згідно з якою зобов'язувався розплатитися зі мною в Бразилії сріблом, якщо я не знайду кращого покупця. Окрім того, він запропонував мені п'ятсот реалів за Ксурі. Та я не хотів продавати хлопчика, такого відданого мені, і щиросердо сказав про це капітанові. Той погодився,

що це справедливо, але порадив усе-таки пристати на його пропозицію та пообіцяв: якщо хлопчик, досягнувши повноліття, прийме християнство, він дасть йому волю. Це мене влаштувало, а згодом виявилось, що Ксурі й сам не проти служити капітанові.

Наше плавання, яке тривало двадцять два дні, закінчилося цілком щасливо, і сонячним ранком ми увійшли в бухту Всіх Святих, де на березі розташовувалося торговельне місто Баїя, або Салвадор¹, — столиця Бразилії та центр португальської колонії.

Я мав вирішити, як жити далі.

Розділ 7

Смак волі

Ніколи мені не забути, як великодушно поставився до мене капітан португальського корабля. Він рішуче відмовився від платні за моє перебування на судні й повернув усі речі, що мені належали. Окрім баркаса він купив у мене за шістьдесят дукатів обидві звірині шкури, дві рушниці, залишок воску і заплатив за ящик із винами й лікерами. Таким чином, я ступив на гостинну землю Бразилії, володіючи невеликим капіталом, яким сподівався розважливо розпорядитися.

У мене була змога відразу повернутися додому, але я вирішив випробувати себе в якійсь справі, щоб розбагатіти й не з'являтися до батька й матері з порожніми руками.

Капітан-португалець, єдиний мій тутешній знайомий, якось запросив мене на обід до свого близького приятеля. Це був заможний чоловік, власник заводу з переробки цукрової тростини і величезної плантації, що

¹ Салвадор, заснований 1549 року, був столицею Бразилії до 1763 року. (Тут і надалі прим. ред.)

прилягала до нього. Згодом я часто навідувався до цього чоловіка і розпитував про тонкощі цукрового виробництва. Побачивши, як непогано живеться плантаторам, я почав клопотатися про дозвіл оселитись у Бразилії та придбати тут землю. Водночас я розмірковував, як одержати з Англії гроші, що зберігались у вдови мого друга.

Дозвіл я дістав і, витративши більшу частину свого капіталу, придбав ділянку необробленої землі. Можна було починати будувати садибу, облаштовувати плантацію й купувати все необхідне в землеробстві та домашньому господарстві.

Тим часом португальський корабель, який урятував нас із Ксурі, знову готувався відплисти до Європи, і я доручив капітанові всі мої клопоти в Англії. Я написав удові листа, де розповів про свої пригоди: рабство, втечу, чудесний порятунок і нинішнє моє становище. У листі містилося прохання розпорядитися моїми грошима, цілком довірившись капітанові-португальцю, таким чином: придбати на сто фунтів ті інструменти й знаряддя, що знадобляться мені для справи, і закупити якомога більше різноманітних англійських товарів, які високо цінувалися в тутешніх краях і могли бути продані з великим прибутком. Залишок капіталу я просив добру жінку зберігати у себе, як вона люб'язно робила це й раніше.

Капітан точно виконав моє доручення: прибувши в Ліссабон, він зв'язався з удовою через англійських купців. Діставши мого докладного листа, вона не тільки охоче виконала все, про що я прохав, а й передала капітанові як подяку за мій порятунок досить значну суму. Цими коштами капітан розпорядився на свій розсуд, і це було несподівано для мене, але дуже розумно: він найняв у Португалії чоловіка, який згодом став моєю правою рукою, оскільки чудово розумівся на вирощуванні та обробці цукрової тростини. Контракт із ним був укладений на шість років.

Щойно мій вантаж прибув до Бразилії, я, міцно обійнявши капітана, натхненно взявся до роботи. Віднині я міг уважати своє майбутнє досить забезпеченим.

Моїм сусідою по земельній ділянці виявився португальський плантатор, родина якого походила з Англії. Звали його Велс, він із дитинства знав англійську мову, що допомогло нам зійтися. Свою плантацію Велс заклав зовсім недавно, і це нас іще більше зблизило. У нього, як і в мене, оборотний капітал був невеликим, тому спочатку було важко. Одначе завдяки тому, що обидва ми працювали не згортаючи рук, примножували свої статки і знову вкладали їх у виробництво цукру, наші капітали зростали і ми потроху збагатіли. Неоціненну допомогу мені надавав мій помічник-португалець, але й Велс, і я дуже потребували робочих рук. Із великим прибутком продавши товари, доправлені мені капітаном із Англії, я був змушений купити негра-невільника і найняв іще одного робітника-європейця, колишнього матроса. На третій рік мого життя в Бразилії частину землі, що мені належала, було вже засаджено тютюном, решту — більшу її частину — було відведено під цукрову тростину; окрім того, я закінчив зводити невеличкий, але комфортний будинок.

У мене був дах над головою, приємні знайомства, добрі товариші й сусіди, я вже вільно розмовляв місцевою говіркою та був далеко не бідний. Але як безвідрадно й самотньо я почувався! Я сам вплутався у справу, до якої моя душа зовсім не лежала. І для цього, думав я, варто було забиратися за тисячі миль від рідної домівки? Я часто казав собі, що міг би успішно займатися тим самим і в Англії, живучи в оточенні родини і друзів. А тепер мені нічого не лишилося, окрім продовжувати почате й завзято — власноруч! — будувати для себе золоту клітку. Я став частиною заможного середнього класу і жив тим самим добропорядним існуванням, до якого закликав

мене батько. Здається, його мрії справджувалися, але Господь не дав мені розсудливості, хоч як намагався...

Кажуть, багатство не рятує від нещастя. Так трапилося й зі мною. Я старанно займався своєю плантацією і вже наступного року випередив свого сусіда. У мене було безліч різноманітних справ і занять, а ще більше проектів. За моїх усе ще скромних фінансових засобів, які до того ж були в обороті, більшість проектів залишалися нездійсненими. Я прагнув якомога швидше розбагатіти, щоб, покинувши все, хоча б ненадовго вирушити у плавання. Але просто супроводжувати в Європу тюки з тютюном мене не влаштовувало; усі мої нещастя траплялися через нетерплячість і впертість, із якою я, як і раніше, рвався до швидкого справдження своїх бажань. Виснажлива сверблячка бродяжництва знову не давала мені спокою.

Чотири роки по тому трапилися події, які перевернули все моє життя і геть позбавили мене спокійного існування. На мою голову звалилася неймовірна кількість нещасть і труднощів, із якими не стикалася жодна людина і з яких, здавалося, не можна вийти живим-здоровим.

Якось у великій компанії знайомих плантаторів і торговців я раптом пустився в спогади про свої мандри поблизу берегів Гвінеї. Ми вечеряли в моєму будинку, і за склянкою пуншу в жвавій бесіді я поділився таємницею швидкого й легкого збагачення.

— Тільки й треба, — мовив я, — спорядити корабель, навантажити його дрібничками: намистом, тканинами, іграшками й скельцями, додати ножів, сокир тощо. Потім можна братися до торгівлі; за ці всі дурниці можна придбати не лише золотий пісок і слонову кістку, а й навіть чорношкірих невільників...

Як же я здивувався, коли за кілька днів слуга несподівано повідомив, що мене воліють бачити якісь пани, хоча я нікого не чекав того ранку.

Зміст

Гімн розуму і стійкості	5
<i>Розділ 1. Робінзон Крузо</i>	<i>7</i>
<i>Розділ 2. Буря</i>	<i>10</i>
<i>Розділ 3. Гвінейський купець.</i>	<i>13</i>
<i>Розділ 4. Невільник</i>	<i>17</i>
<i>Розділ 5. Перша стоянка.</i>	<i>20</i>
<i>Розділ 6. Порятунок</i>	<i>22</i>
<i>Розділ 7. Смак волі</i>	<i>27</i>
<i>Розділ 8. Катастрофа</i>	<i>31</i>
<i>Розділ 9. Зовсім сам</i>	<i>35</i>
<i>Розділ 10. Між берегом і кораблем</i>	<i>38</i>
<i>Розділ 11. Речі потрібні й непотрібні.</i>	<i>42</i>
<i>Розділ 12. Коза і козеня</i>	<i>45</i>
<i>Розділ 13. Терпіння і праця</i>	<i>49</i>
<i>Розділ 14. Щоденник Робінзона</i>	<i>53</i>
<i>Розділ 15. Мішок із зерном.</i>	<i>58</i>
<i>Розділ 16. Землетрус. Продовження щоденника.</i>	<i>63</i>
<i>Розділ 17. Сон. Продовження щоденника</i>	<i>66</i>
<i>Розділ 18. Перша подорож островом.</i>	<i>73</i>
<i>Розділ 19. Райський куточок</i>	<i>75</i>
<i>Розділ 20. Завершення щоденника</i>	<i>78</i>

<i>Розділ 21.</i> Клітка для папуги.	81
<i>Розділ 22.</i> Опудало.	84
<i>Розділ 23.</i> Гончарне ремесло.	86
<i>Розділ 24.</i> Пірога.	89
<i>Розділ 25.</i> Думки про вічне й тимчасове.	92
<i>Розділ 26.</i> Друга пірога.	95
<i>Розділ 27.</i> Бідолашний Робін Крузо.	97
<i>Розділ 28.</i> Робінзон-фермер.	100
<i>Розділ 29.</i> Слід.	104
<i>Розділ 30.</i> Кістки.	108
<i>Розділ 31.</i> Грот і його мешканець.	115
<i>Розділ 32.</i> Підземне сховище.	121
<i>Розділ 33.</i> Гарматний постріл.	126
<i>Розділ 34.</i> Іспанський корабель.	130
<i>Розділ 35.</i> Кінець самотності.	137
<i>Розділ 36.</i> П'ятниця.	142
<i>Розділ 37.</i> Виховання П'ятниці.	148
<i>Розділ 38.</i> Білі люди.	157
<i>Розділ 39.</i> Суднобудівна верф.	162
<i>Розділ 40.</i> П'ятниця і його батько.	169
<i>Розділ 41.</i> Британський корабель.	181
<i>Розділ 42.</i> Заколот на кораблі.	192
<i>Розділ 43.</i> У лісах.	196
<i>Розділ 44.</i> Капітуляція.	202
<i>Розділ 45.</i> Суд губернатора.	208
<i>Розділ 46.</i> Старий португальський шкіпер.	213
<i>Розділ 47.</i> Передчуття.	217
<i>Розділ 48.</i> П'ятниця вчить ведмедя танцювати.	224
<i>Розділ 49.</i> Битва з вовками.	229
<i>Післямова.</i>	234

Літературно-художнє видання

Серія «Бібліотека пригод»

ДЕФО Даніель
Робінзон Крузо

Для дітей середнього шкільного віку

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Відповідальний за випуск *Н. Ю. Олянішина*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*

Підписано до друку 31.10.2018. Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «SchoolBook». Ум. друк. арк. 12,6. + кольор. вкл.
Наклад 8000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

КНИЖКОВИХ

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Дефо Д.

Д39 Робінзон Крузо / Даніель Дефо ; передм. та адаптація
А. Клімова ; худож. М. Курдюмов. — Харків : Книжко-
вий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 240 с. :
іл. — (Серія «Бібліотека пригод», ISBN 978-617-12-
4214-2).

ISBN 978-617-12-4207-4

У цій книзі розповідається про пригоди відважного моряка Робін-
зона Крузо, який, дивом виживши після корабельної аварії, опинив-
ся на незалюдненому острові та прожив там двадцять вісім років. За
цей час Робінзон зрозумів, що голод, бідність і злидні — дрібниці
порівняно з вимушеною самотністю та що лише надія на порятунок
і наполеглива праця допомагають людині в боротьбі за виживання.

УДК 82/89